

Mikko Niemelä ja Lauri Mäkinen

Riittääkö opintotuki?

Korkeakouluopiskelijoiden toimeentulon tarkastelua viitebudjettien näkökulmasta

Aiheesta lyhyesti

Opintotuen ja muiden opintoetuuksien ensisijainen tavoite on turvata opiskelijan toimeentulo, jotta hän voi keskittyä päätoimiseen opiskeluun.

Viitebudjetit ovat tavaroista ja palveluista koostuvia hyödykekoreja, joilla kuvataan tiettyä elintasoa. Opiskelijoiden viitebudjeteilla kuvataan, mitä kulutushyödykkeitä kuuluu korkeakouluopiskelijan vähimmäiselintagoon, jotta hän voi osallistua nyky-yhteiskuntaan, ja mikä on hänen elintasonsa hintalappu.

Tulokset osoittavat, että opiskelijoiden käytettävissä olevat tulot eivät ole riittäviä suhteessa viitebudjettilaskelmiin, mikäli opiskelija ei ota opintolainaa. Sen sijaan opintolainan kanssa opintoetuedet ovat riittäviä kaikilla tarkastelluilla kotitaloustyypeillä.

Opintojen aikaista toimeentuloa tuetaan monin tavoin

Opintojen aikaisen toimeentulon tukimuodot vaihtelevat suurin tulonsiirroin maksetuista opintorahasta ja opintotuen asumislisästä valtion takaamaan opintolainaan. Lisäksi korkeakouluopiskelijat saavat opiskelijaravintoloissa ateriatukea. Edullisten aterioiden hinnat heijastuvat heidän kulutusmenoihinsa. Opiskelijoilla on lisäksi mahdollisuus asua markkinahintaisia vuokra-asuntoja edullisemmissa opiskelija-asuntosäätiöiden ja -yhteisöjen hallinnoimissa opiskelija-asunnoissa.

Opiskelijat poikkeavat siten useimmista muista väestöryhmistä siinä, että heidän toimeentuloaan tuetaan suorien tulonsiirtojen lisäksi tukemalla heidän kulutustaan. Näin ollen on tarpeen, että opintojen aikaista toimeentulon riittävyyttä tarkastellaan menetelmällä, jossa otetaan huomioon tulojen lisäksi myös opiskelijoiden kulutukseen vaikuttava julkinen tuki.

Lue lisää:

[Mitä opiskelijan elämä maksaa?](#)
[Viitebudjettilaskelmat korkeakouluopiskelijoille ja opintoetuuksien riittävyys \(helda.helsinki.fi\)](#)

Opiskelijoiden viitebudjetit

Viitebudjetteja tulkittaessa tulee huomioida, että ne ovat esimerkinomaisia, eivät normatiivisia. Niillä ei pyritä kuvaamaan, kuinka ihmisen tulisi kuluttaa, vaan viitebudjetit antavat esimerkin siitä, millaisilla kulutusvalinnoilla tietty elintaso voidaan saavuttaa.

Viitebudjetit laadittiin yhdeksälle hyödykekorille, jotka olivat asuminen, terveys, henkilökohtainen hygienia, sosiaaliset suhteet, opiskelu, vaatetus, liikkuminen, lepo ja vapaa-aika sekä ruoka. Lisäksi viitebudjetit laadittiin kol-

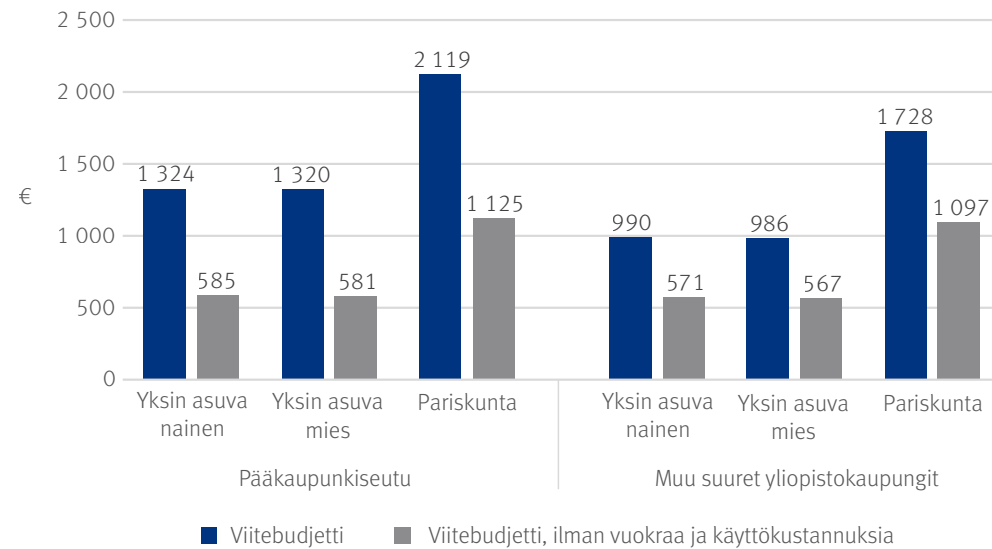
melle eri kotitaloustyypille (yksin asuva nainen, yksin asuva mies ja lapseton pariskunta), jotka asuivat joko pääkaupunkiseudulla tai muissa suurissa yliopistokaupungeissa. Edelleen nämä tyypit jaoteltiin suomalaisiin ja Suomessa asuviin kansainvälisiin opiskelijoihin. Näin muodostettiin yhteensä 12 kotitaloustyyppiä. Tässä julkaisussa arvioimme opintotuen riittävyyttä suomalaisille opiskelijoille laadittujen viitebudjettien avulla.

Hyödykekoreista yhteenlasketut viitebudjetit on esitetty kuviossa 1. Viitebudjetit ovat kotitaloustyypistä riippumatta suuremmat pääkaupunkiseudulla. Tämä selittyy etenkin pääkaupunkiseudun korkeammilla asumiskustannuksilla ja pienemmässä määrin suuremmilla julkisen liikenteen kustannuksilla.

Vuokrat ovat viitebudjettien suurin menoerä. Opiskelijoilla vuokrien ja käyttökustannuksien (kuten veden ja sähkön) kanssa viitebudjetit vaihtelevat pääkaupunkiseudulla yksin asuvan miehen 1 320 euron ja yhdessä asuvan pariskunnan 2 119 euron välillä. Muissa suurissa

yliopistokaupungeissa asuvilla viitebudjetit vaihtelee yksin asuvan miehen 986 euron ja yhdessä asuvan pariskunnan 1 728 euron välillä. Ilman vuokraa ja käyttökustannuksia viitebudjettien yhteissumma laskee selvästi. Samalla pääkaupunkiseudulla ja muissa suurissa yliopistokaupungeissa opiskelevien viitebudjettien väliset erot pienenevät selvästi.

Kuvio 1. Viitebudjetit eri kotitaloustyypeille pääkaupunkiseudulla ja muissa suurissa yliopistokaupungeissa, euroa/kuukausi.

Opiskelijoiden viitebudjetit eroavat aiemmista suomalaisista viitebudjeteista

Korkeakouluopiskelijoille laadittujen viitebudjettien ero aiempiin Suomessa laadittuihin viitebudjetteihin (esim. Grahn ym., 2023) on siinä, että opiskelijoiden viitebudjeteissa

Viitebudjetit antavat esimerkin siitä, millaisilla kulutusvalinnoilla tietty elintaso voidaan saavuttaa.

huomioidaan kulutustarpeisiin liittyvä julkinen tuki. Osa julkisesta tuesta, jolla pyritään turvaamaan opintojen aikainen toimeentulo, näkyy siten jo itse viitebudjetin sisällössä ja sen hintalapussa. Näistä keskeisimmät liittyvät ruokaan ja liikenteeseen, joissa on huomioitu opiskelijoiden saama ateriatuki opiskelijaravituloiden lounaissa ja julkisen liikenteen opiskelijahinnat.

Viitebudjettien näkökulmasta asumiskori on kaikkein suurin kori. Esimerkiksi yksin asuvan opiskelijan viitebudjetista asumiskorin osuus oli pääkaupunkiseudulla yli 50 prosenttia ja muissa suurissa yliopistokaupungeissa yli 40 prosenttia. Asumiskoriin sisältyvien vuokrien laskemisessa käytettiin oletusta, että opiskelijat asuvat opiskelija-asunnoissa. Tämä oletus vaikuttaa keskeisesti asumiskoriin, sillä opiskelija-asunnoissa asuminen on

edullisempaa kuin yksityisen vuokranantajan asunnossa. Erityisesti edellä mainituista syistä johtuen opiskelijoille laaditut viitebudjetit ovatkin noin 300 euroa kuukaudessa pienemmät kuin aiemmat Suomessa laaditut viitebudjetit.

Opintotuki ei riitä ilman opintolainaa

Opintotuen riittävyttä arvioidaan samalla lähestymistavalla ja samoin oletuksin kuin Perusturvan riittävyden arviointiraporteissa (esim. Perusturvan riittävyden IV arviointiraportti, 2023). Opiskelijoiden tuloiksi lasketaan

opintoraha ja opintotuen asumislisä. Opintorahan saamisen edellytyksenä on päätoiminen opiskelu ja opintojen riittävä eteneminen. Se on 279,38 euroa kuukaudessa yksin asuvilla 18 vuotta täyttäneillä ja avoliitossa asuvilla. Asumislisän enimmäismäärä vaihtelee kuntaryhmän mukaan siten, että pääkaupunkiseudulla asumislisä on enimmillään 296 euroa kuukaudessa ja muissa isoissa yliopistokaupungeissa 248 euroa kuukaudessa. Lisäksi tulokset opintotuen riittävydestä raportoidaan sekä opintolainan kanssa että ilman opintolainaa. Tutkimuksessa oletetaan, että opiskelija nostaa opintolainaa enimmäismäärän eli 850 euroa kuukaudessa.

Kuvio 2 (s. 5) esittää opintoetuuksien tason suhteessa (prosentteina) viitebudjettiin asumiskustannusten vähentämisen jälkeen.

Siirtyminen yleisen asumistuen piiristä opintotuen asumislisän piiriin heikentää opintotuen riittävyttä.

Tulokset osoittavat, että opintoetuudet yltyvät viitebudjetin tasolle lainan kanssa, mutta eivät ilman lainaa. Jos taas opiskelija nostaa opintolainan enimmäismäärän, hänen tulonsa yltyvät kaikissa tapauksissa yli viitebudjetin.

Tulokset tukevat aiempia arvioita

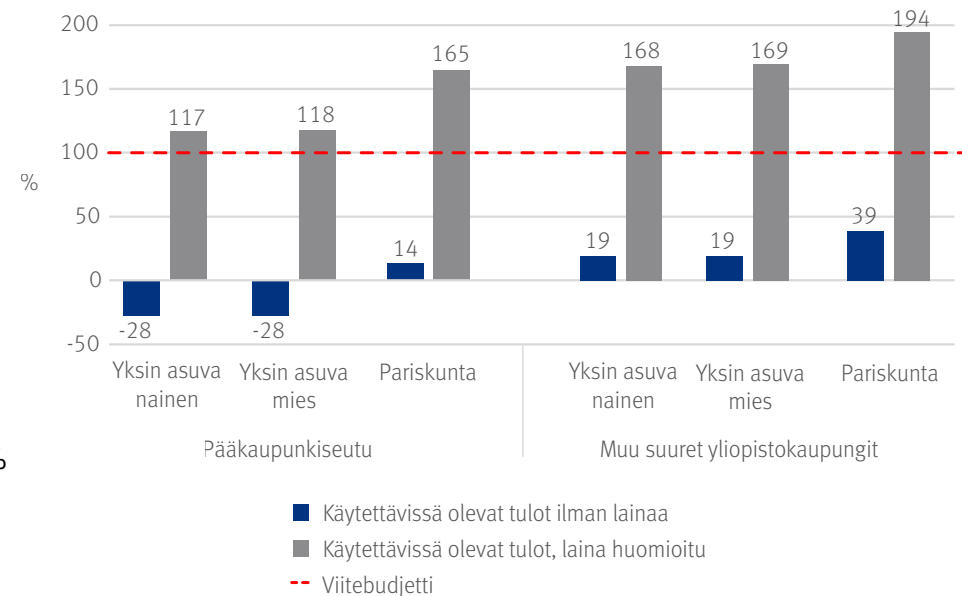
Tulokset ovat linjassa aiempien perusturvan riittävyttä arvioivien raporttien kanssa. Myös niissä on havaittu, että etenkin yksin asuvan opiskelijan tulot eivät riitä kattamaan asumiskustannuksia ja muita perusmenoja ilman opintolainaa (esim. Perusturvan riittävyyden IV arviointiraportti, 2023). Elokuun 2025 alusta alkaen valtaosa opiskelijoista siirrettiin yleisen asumistuen piiristä opintotuen asumislisän piiriin. Tämä siirto on leikannut useimpien opiskelijoiden tulotasoa (Mukkila ym., 2025). Verrattaessa aiempiin riittävyysarvioiteihin opiskelijoille laadittu tasoltaan matalampi

viitebudjetti lisää hieman opintotuen riittävyttä, mutta toisaalta siirtyminen yleisen asumistuen piiristä opintotuen asumislisän piiriin heikentää opintotuen riittävyttä.

Tutkimuksessa ei tarkasteltu opiskelijoiden lasten kustannuksia. Lapsen tarpeet eivät kuitenkaan eroa sen mukaan, ovatko hänen vanhempansa opiskelijoita vai eivät.

Näin ollen lapsen kustannukset eivät opiskelijoiden osalta eroaisi siitä, mitä aikaisemmissa viitebudjeteissa on arvioitu. Opintotuen riittävyys lapsiperheissä suhteessa opiskelijoille laadittuun viitebudjettiin olisikin todennäköisesti korkeammalla tasolla kuin yksin asuvalla opiskelijalla ja olisi näin linjassa Perusturvan riittävyyden arviointiraportin kanssa (Perusturvan riittävyyden IV arviointiraportti, 2023).

Kuvio 2. Opiskelijoiden käytettävissä olevat tulot asumismenojen jälkeen suhteessa viitebudjettiin, %

Halutaanko painottaa päätoimista opiskelua, lainapainotteisuutta vai työntekoa?

Opintotuen ja muiden opintoetuuksien ensisijainen tavoite on turvata opiskelijan toimeentulo, jotta hän voi keskittyä päätoimiseen opiskeluun. Huomionarvoista on, että valtion takaama opintolaina luetaan osaksi opintotukea opintorahan ja opintotuen asumislisän ohella.

Tuloksista ilmenee, että mikäli opiskelija haluaa keskittyä päätoimiseen opiskeluun, on opintolainan nostaminen välttämätöntä riittävän toimeentulon turvaamiseksi. Vaihto-

ehtoisesti opiskelija voi pyrkiä parantamaan toimeentuloaan työnteolla. Työnteko opiskelijan ohella onkin yleistä, sillä yli puolet opiskelijoista työskentelee opintojen aikana (Tilastokeskus, 2025). Opintojen aikaisella työnteolla voi olla toimeentulon turvaamisen näkökulmasta myös positiivisia vaikutuksia työllistymiseen. Silti pelkän toimeentulon vuoksi työskentely on ristiriidassa opintoetuuksien ensisijaisen tavoitteen kanssa.

Opintotuki on nykyisin hyvin lainapainotteinen. Vuonna 2024 valmistuneista opintolainaa oli kahdella kolmesta (Kela, 2025). Samalla kun opintorahan määrä on ostovoimakorjattuna

laskenut, ovat opintolainat nykyään keskimäärin suurempia kuin 2010-luvun alussa.

Opintotuen riittävyyden heikentyminen yleisen asumistuen muutoksen vuoksi tullee lisäämään opintotuen lainapainotteisuutta, samoin kuin opiskelijoiden työntekoa toimeentulonsa turvaamiseksi.

Hanke toteutettiin Turun yliopiston tutkimuksen lippulaiva INVESTissa (päätösnumerot 320162 ja 345546).

Mikäli opiskelija haluaa keskittyä päätoimiseen opiskeluun, on opintolainan nostaminen välttämätöntä riittävän toimeentulon turvaamiseksi.

Lähteet

Grahn, A., Kuusela, A., Mäkinen, L., Sarpila, O., & Mukkila, S. (2023). *Mitä ihmisarvoinen elämä maksaa Suomessa? Viitebudjettimenetelmään perustuvat laskelmat vuonna 2022* (Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen raportteja 1). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-011-8>

Jashari, A., Mäkinen, L., Niemelä, M., Sarpila, O., & Davies, E. (2026). *Mitä opiskelijan elämä maksaa? Viitebudjettilaskelmat korkeakouluopiskelijoille ja opintoetuuksien riittävyys* (Raportteja 11). Kela. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-284-235-0>

Kela. (2025). *Kahdella kolmesta korkeakouluista valmistuneista on opintolainaa, koulumatkatuen saajia ennätysmäärä lukuvuonna 2024/2025*. <https://tietotarjotin.fi/uutinen/1292448/kahdella-kolmesta-korkeakouluista-valmistuneista-on-opintolainaa-koulumatkatuen-saajia-ennatysmaara-lukuvuonna-20242025>

Mukkila, S., Ollonqvist, J., & Tervola, J. (2025). *Perusturvan riittävyys 2023-2025. Hallituskauden väliarviointi* (Työpaperi 18). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-495-6>

Perusturvan riittävyyden IV arviointiryhmä. (2023). *Perusturvan riittävyyden arviointiraportti 2019-2023* (Raportteja 3). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-037-8>

Tilastokeskus. (2025a). *Työssäkäynti* [verkkójulkaisu]. <https://stat.fi/julkaisu/cm17r3wnhas0v07vxjzpkpggb>

Kirjoittajat

Mikko Niemelä,
dosentti, professori, tutkimusprofessori
Turun yliopisto ja Kelan tutkimusyksikkö
etunimi.sukunimi@utu.fi

Lauri Mäkinen,
VTT, erikoistutkija
Kelan tutkimusyksikkö
etunimi.sukunimi@kela.fi

tutkimusjulkaisut@kela.fi

www.tietotarjotin.fi/tutkimus
www.tietotarjotin.fi/sv/forskning
www.tietotarjotin.fi/en/research

ISSN 2984-2727
ISBN 978-952-284-237-4 (pdf)

<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-284-237-4>